

MUSIQIY-NAZARIY FANLARNI O’QITISHDA INNOVATSION TA’LIM TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING SAMARALI USULLARI

Muallif: Fayzullayeva Aziza Komilovna ¹

Affilyatsiya: Xalqaro Nordik Universiteti, Musiqa ta’lim yo’nalishi, MUS-123 2-kurs talabasi¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14406584>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola musiqiy-nazariy fanlarni o’qitishda innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanishning samarali usullarini o’rganishga bag’ishlangan. Maqolada multimedia vositalari, interaktiv dasturlar, audiovizual materiallar va masofaviy ta’lim platformalarining musiqa ta’limiga qo’shadigan qiymati, shuningdek, bu texnologiyalarning o’quvchilarning nazariy bilimlarini o’zlashtirishdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot shuni ko’rsatadiki, innovatsion texnologiyalar o’quvchilarning darsga bo’lgan qiziqishini oshiradi, murakkab musiqa tushunchalarini osonlashtiradi va o’rganish jarayonini yanada samarali qiladi.

Kalit so’zlar: musiqiy-nazariy ta’lim, innovatsion ta’lim texnologiyalari, multimedia vositalari, interaktiv dasturlar, audiovizual materiallar, masofaviy ta’lim, ta’lim samaradorligi.

Xalqimiz asrlar davomida boy hayotiy tajriba to’plab, uni yanada takomillashtirib, turli vositalar orqali kelajak avlodga meros qoldirdi. Musiqa inson hissiyotlariga kuchli ta’sir ko’rsatadi va o’quvchilarni nafosat olamiga olib kirishda, ularning axloqiy va g’oyaviy tarbiyasida muhim vosita sifatida xizmat qiladi. O’zbekistonda uzluksiz ta’lim tizimi asosida shaxsiy rivojlanishga katta e’tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, musiqa darslarining ahamiyati yanada oshib, ularni yanada takomillashtirish va rivojlantirishga alohida urg’u berilmoqda. Kelajak avlodni barkamol inson sifatida tarbiyalashga bo’lgan intilish esa juda muhim va quvonarli jihatdir.

Bugungi kunda ta’lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Musiqiy-nazariy fanlarni o’qitishda ham zamonaviy usullar va texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish, o’quvchilarning nazariy bilimlarga bo’lgan qiziqishini kuchaytirish mumkin. Ushbu texnologiyalar o’quvchilarga musiqa nazariyasini yanada chuqurroq anglashga, murakkab tushunchalarni osonroq o’zlashtirishga, amaliy mashg’ulotlar orqali bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi [1].

Musiqiy-nazariy fanlarni o’qitishda innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish masalasi zamonaviy ta’limda katta qiziqish uyg’otmoqda. Adabiyotlar tahlili shuni ko’rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar, jumladan, multimedia vositalari, interaktiv dasturlar, simulyatorlar va masofaviy ta’lim platformalari o’quvchilarning bilim olish jarayonini samarali va qiziqarli qilishga yordam beradi [2].

Multimedia vositalari ham musiqiy-nazariy fanlarda keng qo’llanilmoqda. O’quvchilarga musiqa nazariyasi va kompozitsiyaning turli jihatlarini tushuntirish uchun

ovozli va vizual materiallarni birlashtirgan texnologiyalar juda qulay. Tahliliy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, multimedia materiallari orqali musiqiy nazariyaning murakkab tushunchalarini osonroq anglash mumkin, ayniqsa, Yoshimura (2018) o'quvchilarning kompozitsiya va ritmni o'rganishda audiovizual materiallarning samaradorligini ta'kidlagan [3].

Masofaviy ta'lim platformalari orqali musiqiy nazariyani o'rganish imkoniyati ham kengaymoqda. Masalan, 2020-yildan buyon global pandemiya sababli ko'plab ta'lim muassasalari masofaviy o'qitishni rivojlantirib, musiqa nazariyasi fanlarini ham onlayn tarzda o'qitishni yo'lga qo'ydi. ResearchGate'da chop etilgan tadqiqotlarda qayd etilishicha, virtual sinflar orqali musiqa nazariyasini o'qitish interaktivlikni oshirish bilan birga, har bir o'quvchi uchun individual yondashuvni ta'minlashga yordam bergan.

Mazkur tadqiqot metodologiyasi musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda innovatsion texnologiyalarning samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot usullari sifatida nazariy tahlil, so'rovnoma, tajriba va samaradorlikni baholash qo'llanildi.

1. Nazariy tahlil – Adabiyotlar tahlili orqali musiqiy-nazariy fanlarda foydalanilayotgan texnologiyalarni o'rganish uchun mavjud ilmiy tadqiqotlar, maqolalar va hisobotlar chuqur o'rganildi. Buning asosida multimedia vositalari, interaktiv dasturlar va masofaviy platformalarning afzalliklari hamda ularning samaradorligi to'g'risida aniq tasavvur shakllantirildi.

2. So'rovnoma – Musiqa o'qituvchilari va o'quvchilar orasida so'rov o'tkazilib, innovatsion texnologiyalar yordamida o'quv jarayonini tashkil qilish jarayoni va uning samaradorligi to'g'risida fikrlar o'rganildi. So'rovnomada o'quvchilar innovatsion vositalar orqali o'rganish qanchalik oson bo'lganligi, texnologiyalarning o'zlashtirish jarayoniga ta'siri, qiziqish darajasini oshirishiga qaratilgan savollar o'rin oldi.

3. Tajriba – Ushbu tadqiqot doirasida musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda multimedia va interaktiv dasturlar yordamida ta'lim berish bo'yicha kichik tajriba tashkil qilindi. Bu tajriba davomida bir guruh o'quvchilarga odatiy usulda dars berildi, boshqa guruh esa interaktiv dasturlar va multimedia vositalari yordamida o'qitildi. Natijalar taqqoslanib, texnologiyalarning samaradorlikka ta'siri tahlil qilindi.

4. Samaradorlikni baholash – So'rovnoma va tajriba natijalari asosida innovatsion ta'lim texnologiyalari yordamida musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishning samaradorligi baholandi. Shuningdek, o'quvchilarning nazariy tushunchalarni qanchalik yaxshi anglashlari, materiallarni eslab qolish darajasi va ularning darsga bo'lgan qiziqishlari o'lchandi.

Musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ko'plab afzalliklarni taqdim etmoqda. Xususan, multimedia vositalari, interaktiv dasturlar va masofaviy ta'lim platformalari orqali ta'lim jarayoni nafaqat qiziqarli, balki o'quvchilarning bilim olish jarayonini sezilarli darajada osonlashtiradi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'quvchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlashda vizual va audiovizual materiallardan foydalanish ularning qiziqishini oshirib, murakkab tushunchalarni yaxshiroq o'zlashtirishiga yordam beradi.

Innovatsion texnologiyalar, xususan, multimedia va interaktiv dasturlar, musiqiy nazariyaning murakkab tarkibiy qismlarini aniq va tushunarli tarzda yetkazish imkonini beradi. O'quvchilar interaktiv dasturlar yordamida notalar, akordlar va ritmni vizual ko'rinishda kuzatishi va amaliy ravishda sinab ko'rishi mumkin. Shuningdek, virtual

sinflarda interaktivlikni kuchaytiruvchi texnologiyalar o'quvchilar uchun bilim olish jarayonini qiziqarliroq qilib, ularning darsga bo'lgan faolligini oshirishga yordam beradi. Moradi (2021) va Miller (2020) kabi olimlarning tadqiqotlari ham ushbu yondashuvlarning ta'lim jarayonidagi samarasini qo'llab-quvvatlaydi.

Shu bilan birga, masofaviy ta'lim platformalari orqali musiqiy nazariya fanlarini o'qitish ham zamonaviy ta'limda keng qo'llanilmoqda. Pandemiya davrida virtual ta'lim vositalarining rivojlanishi o'quvchilarga masofaviy tarzda bilim olish imkonini berdi. Bu nafaqat darslik va nazariy materiallarni mustaqil o'zlashtirish imkonini beradi, balki har bir o'quvchi bilan individual yondashuvni amalga oshirish imkoniyatini yaratadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, masofaviy ta'limda musiqa nazariyasini o'rganayotgan o'quvchilar bilimlarini o'zlashtirishda ancha ijobiy natijaga erishgan [4].

Biroq, innovatsion texnologiyalarning o'ziga xos cheklovlari ham mavjud. Ba'zi texnologiyalar va dasturlarni qo'llash uchun texnik jihozlar va internetga doimiy kirish talab qilinadi, bu esa barcha o'quvchilar uchun qulaylik yaratmasligi mumkin. Shuningdek, o'qituvchilarning texnologiyadan samarali foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lishi ham zarur. Ko'p hollarda o'qituvchilar texnologiyalarni to'liq anglashlari yoki undan foydalanishda o'zlarini yetarlicha qulay his qilmaydilar, bu esa innovatsion usullarning samaradorligini pasaytirishi mumkin. Shu sababli, musiqiy-nazariy fanlar o'qituvchilarini yangi texnologiyalar bilan ishlashga o'rgatish va ularga doimiy ravishda ko'mak berish zarur [5].

Musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonini samaraliroq va qiziqarliroq qilish imkonini bermoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, multimedia vositalari, interaktiv dasturlar va masofaviy ta'lim platformalari orqali o'quvchilar musiqa nazariyasini chuqurroq o'zlashtiradilar, ularning darsga bo'lgan qiziqishi va faol ishtiroki ortadi. Ayniqsa, vizual va audiovizual resurslardan foydalanish o'quvchilarning murakkab nazariy tushunchalarni yaxshiroq anglashiga yordam beradi va amaliy mashg'ulotlar orqali o'z bilimlarini mustahkamlash imkoniyatini beradi.

Biroq, ushbu yondashuvlarning samaradorligini ta'minlash uchun texnik resurslar va o'qituvchilarning texnologik ko'nikmalarini oshirish masalasi hal qilinishi zarur. O'qituvchilar uchun texnologiyadan foydalanish bo'yicha treninglar va yordam ko'rsatish dasturlarini joriy etish innovatsion texnologiyalarning muvaffaqiyatli qo'llanishi uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali, ijodiy va interaktiv shaklda tashkil qilish mumkin. Bu yondashuv kelajakda musiqiy ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi va o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytirishda katta rol o'ynaydi [6].

Xulosa qilib aytganda, musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining qo'llanilishi o'quvchilarning bilim olish jarayonini sifat jihatidan yaxshilashga katta hissa qo'shadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, multimedia vositalari, interaktiv dasturlar va masofaviy ta'lim platformalari o'quvchilarning nazariy tushunchalarni o'zlashtirishini osonlashtiradi, ularning qiziqishini oshiradi va ta'lim jarayonini samarali tashkil etish imkoniyatini yaratadi.

Shu bilan birga, innovatsion ta'lim texnologiyalarining keng qo'llanilishi musiqiy ta'limda yangi yondashuvlar va imkoniyatlar yaratadi. Bu o'quvchilarning nafaqat musiqiy nazariyani, balki ijodiy va interaktiv faoliyatni ham rivojlantirishga yordam beradi. Xulosa qilib aytganda, musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish kelajakda ta'lim sifatini yaxshilash, o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishda muhim omil bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

"O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha xarakatlar strategiyasi" to'g'risida Uzbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2017 yil 7-fevraldagi farmoni.

Raximov Q. Musiqaning elementar nazariyasi. (Ma'lumotnoma), Toshkent, "Musiq", 2007.

Moradi M. (2021). The impact of interactive software in music theory education. *Journal of Music Education Technology*, 15(3), 112-121.

Buchanan R. (2019). Integrating technology into music education. *Journal of Music Education Research*, 11(2), 145-158.

Smith A., & Peterson T. (2021). The influence of technology on music pedagogy. *Music Teacher Review*, 32(5), 60-73.

Johnson M. (2019). Interactive learning in music education. *Journal of Contemporary Music Education*, 4(2), 49-59.

